

1880. Indt. Bilag. Part 3.

Mr. Kassereren for Evensøs Herredskasse;

Under 22de juli indbleven har Mr. Fog-
den i Falten udfærdiget Handels Brev
til Brødrene Andreas og Bartholl
Aronssønner, til at Drive Handel
paa Gaarden Thore Ballang i Ofoten,
Oversendes herved Derres erlagte Handels-
skat for 1880, med Kr. 40, --
hvorfor Kvittering herfor indbedes.

Ofotens Herredskb. 11. ^{de} August. 1880.
Ester A. Osmark
f. l. ordfører ~

Fjord- og gardsnamna våre

Om Ballangen og Balsnes

I Aslak Bolts jordebok finst namnet Baganger sne's, men professor Rygh er ikkje viss på om dette er den staden som no heiter Balsnes. Han seier at det her anten kan være ei feilskriving i jordeboka, eller at namnet siktar til ein annan fjord, som sia har skifta namn. Når ein ikkje med vissa kjenner den gamalnorske forma av første leden i namnet, er det uråd å bli viss med ka rette tydinga skal vere.

I 1567 er fjorden skreven Balangenn, i 1610 Balanger, i 1614 Balanger, Store- og Lille Ballanger i 1661 og 1723.

Av forma Bagangersnes måtte det vere truleg at fjordnamnet opphavelig har vore Bagangr. Men overgangen frå Bag- til Balfinn Rygh nokså umulig. Han seier vidare at Bal- eller Ball- kan ha kome fram på fleire ulike måtar, og det gjer tydinga meir uviss.

Etter professor Qvigstad skal den lappiske forma av namnet vere Balag, med lang vokal i første stavinga. Men ein kan nok gå ut frå at namnet er av norsk opphav.

Professor S. Bugge trur at den noverande forma Balangen kan vere ei utvikling av forma Bagangr hos Aslak Bolt. I så fall kan denne utviklinga ha gått over ei mellomform — Badangr — til Balangr. Det finst fleire døme på overgang frå d til l i andre namn.

Det er truleg at Bag- i fjordnamnet Bagangr ved omlyd er kome av adjektivet båg r. Dette ordet er levande i målføret her den dag i dag: båg = vanskeleg. Om dette er rett, skulle Balangen tyde — den vanskelege fjorden. Ein kunne tenkje seg at fjorden var båg å kome inn i for ein seglbåt som kom siglande inn Ofoten for sørvest vind. Eller skulle det vere isvanskar som

gjorde det sers båg t her?

Ordet — bal — har i norsk fleire ulike tydingar. Etter Ivar Aasen kan ordet i somme målføre tyde — bal g = slire til sverd eller stor kniv. Og på Island heiter slire — bal. Kanskje første leden i Balangen tyder — slire, — sverdbalgen til Ofoten. Samanlikninga er vel ikkje så verst og ein balge skal henge langs foten.

Andre leden i namnet er eit ord som er mykje vanleg i norsk språk. I somme høve er — ang — berre å sjå på som ei ending, t. d. i farang, men Aasen seier at det og tykkjest vere eit serskilt ord med uklår tyding. Han samanliknar det i så måte med ord som grunn eller plass. Vi har — anger i ei meng fjord- og stadnamn, t. d. Hardanger, Geiranger, Stavanger, Levanger. Uttalen skiftar i målføra mellom -ang, -ång og -ung. I somme namn er visstnok ordet i slekt med eng og vang. I tysk språk finst anger i tydinga -eng. I andre høve tyder anger eller angen ein fjord, øv vik eller ein dal, og det må vel vere dette som høver best når det gjeld Ballangen.

(Meir.)

Fra Landbruksdepartementet

Produksjonsdirektoratet

Skjema nr. 4/1942.

Settepotetskjema.

(beholdes av brukeren)

Kari Sørensen gnr. 39 br.nr. 6
brukerens navn
Ballaugen Nybo
adresse brukets navn

På denne eiendommen skal det i 1942 være et potetareal på minst 3.- dekar. De pålegges herved å oppbevare på betryggende måte 750.- kg settepoteter til eget bruk våren 1942. Disse poteter kan ikke brukes til andre formål. Dette pålegg har jordstyret i henhold til mottatt bemyndigelse gitt i medhold av lov nr. 5 av 14. mai 1917. Overtredelse av det er belagt med straff.

Rall. jordstyre, den 13/3 1942

O. Færev
formann, sekretær

Vend!

Fra Landbruksdepartementet

Produksjonsdirektoratet

Skjema nr. 4/1942.

Settepotetskjema.

(beholdes av brukeren)

Kari Sørensen gnr. 39 br.nr. 6
brukerens navn
Ballaugen Nybo
adresse brukets navn

På denne eiendommen skal det i 1942 være et potetareal på minst 3.- dekar. De pålegges herved å oppbevare på betryggende måte 750.- kg settepoteter til eget bruk våren 1942. Disse poteter kan ikke brukes til andre formål. Dette pålegg har jordstyret i henhold til mottatt bemyndigelse gitt i medhold av lov nr. 5 av 14. mai 1917. Overtredelse av det er belagt med straff.

Rall. jordstyre, den 13/3 1942

O. Færev
formann, sekretær

Vend!

MERK!

Det skal regnes med 250 kg settepoteter pr. dekar inklusive vekttap og svinn. Vekten er beregnet pr. november 1941 da potettellingen fant sted og svarer til ca. 225 kg ved potetsettingen til våren. Denne mengde er så knapp at det i stor utstrekning må brukes små poteter (ned til 20 gr). Det må derfor tas vare på småpotetene hvor det ennå finnes slike og de minste knollene må sorteres fra matpotetbeholdningen. Der hvor en på denne måte ennå ikke kan dekke settepotetbehovet, skal alle settepoteter over 60 gr deles.

Fra Landbruksdepartementet
Produksjonsdirektoratet
Skjema nr. 4/1942.

Settepotetskjema.
(beholdes av brukeren)

Kari Munn gnr. 39 br.nr. 6
brukerens navn
Rallan Nyko
adresse brukets navn

På denne eiendommen skal det i 1942 være et potetareal på minst 3.- dekar. De pålegges herved å oppbevare på betryggende måte 750.- kg settepoteter til eget bruk våren 1942. Disse poteter kan ikke brukes til andre formål. Dette pålegg har jordstyret i henhold til mottatt bemyndigelse gitt i medhold av lov nr. 5 av 14. mai 1917. Overtredelse av det er belagt med straff.

Rall. jordstyre, den 13/3 1942

O. Fair
formann, sekretær

Vend!

LANDBRUKSDEPARTEMENTET

Produksjonsdirektoratet.

Skjema nr. 11/1942.

Melding om åkerarealet 1942.

Brukerens navn

Fair Skum

Gårdens navn

Nybo

adresse

Dallaugen

Hermed meldes at De på gården

Nybo

gr.nr.

39

br.nr.

6

i

Dallaugen

herred skal ha følgende åkerareal i 1942:

Korn og ertre	<i>1.-</i>	dekar
Poteter	<i>3.-</i>	»
Rotvekster	<i>—</i>	»
Grønnsaker	<i>0.2</i>	»
Andre vekster		
på åker og i hage	<i>4.2</i>	»
Åker i alt	<i>4.2</i>	»

Minsteareal til poteter.

De pålegges å dyrke minst $\frac{1}{3}$ dekar poteter pr. husstandsmedlem. Som husstandsmedlem regnes brukeren og hans familie (voksne og barn) og de faste arbeidere og andre som har kosten på gården eller lønn i naturalier. (Dette gjelder alle bruk med over 5 dekar dyrka jord). Dersom De etter dette skjema ikke er tildelt noe bestemt potet- og grønnsakareal, pålegges De å dyrke poteter og grønnsaker nok til eget behov (bruk under 5 dekar) såfremt De har jord nok til dette.

Kan det ikke skaffes frø til hele rotvekstarealet, skal resten nyttes til grønnsaker, poteter eller korn.

Det er ikke tillatt å ha helbrakk eller å slå åker som grønnfôr uten løyve fra jordstyret.

De pålegges dette åkerareal i samsvar med rundskriv fra Landbruksdepartementets Produksjonsdirektorat og med hjemmel i forordning av 7. januar og 20. februar 1942, samt de bestemmelser Landbruksdepartementet har gitt i medhold av nevnte forordninger.

De gjøres merksam på at unnlatelse av å utføre pålegget er belagt med straff.

Anke over det tildelte åkerareal må sendes jordstyret skriftlig senest *31. mars* 1942.

Anken, som må inneholde begrunnet forslag til endring av arealpålegget, blir avgjort av landbruksrådet, hvis avgjørelse ikke kan påankes.

Rall.

jordstyre, den

13/3.

1942.

O. Fair
formann, sekretær.

Kaare Petersen,
Ballangen.

Ballangen, den 30/1-1961.

Herr docent Gøsta Holm,

Byggmestaregatan 1 c,

U p p s a l a .

Gjennom postverket fikk jeg oversent Deres brev av 24. ds.

Jeg svarer med glede, i det spørsmålet interesserer mig meget.

Fjorden heter den dag i dag BALLANGEN, ikke Ballangsfjorden.

Legger ved et enkelt avtrykk av kart 1:50 000, som viser at der går en større bergrygg med et lag av jord og myr parallelt med fjorden, med en dalsenkning på andre siden. I dette "dalføret" rinner da Djupå-a, som først danner Alfavvatnet (5 m.o.h.) og Saltvatnet (3 m.o.h.). Skulle "navnegiveren" gå ut fra denne åsryggen krever det en større oversikt. Skulle han derimot komme seilende inn Ofotfjorden og søkte inn i denne sidefjorden, f. eks. for å finne ferskvatn i Arnes elva, ville han støte på noen grus eller morenerygger, som stikker ut i sjøen mellom Arnes og Fornes. De merker sig ikke ut så bestemt på dette "grove" kartet, men de er der.

Desverre har jeg ikke noe bilde av dette området. Men ved leiligh- skal jeg forsøke å skaffe et sådant, både ved flo og fjære, da det er "utgrunnt" der i strøket, untaken ved djupålen til Arnes-elva.

Jeg kan tilføye: Bø er vel en av de eldste gårdene i Ofoten. Saltvik er nevnt i Snorre. (Lodve Lange fra Saltvik, som deltok i slaget ved Svolder år 1000.) Aslak Bolt nevner Saltvik som tilhørende kirken. Balsnes av Baganger, likeså. (En mener at g i Baganger er en skrivefeil for Balanger.) Ballangen ble utskilt som eget herred fra Evenes i 1925, etter at ^{en}navnekomite hadde forslått dette for departementet. Med rette skulle navnet ha vært skrevet Balangen, slik som Salangen og Malangen m.fl. er det, trass i at dialektisk uttaler folket disse navnene med 2 l'er. (Dentalt). Altså kort a.

Tradisjonen i bygda mener at fjorden er oppkalt etter en "Bal" som var driftsbestyrer for Ofoten Kopperverk, som var i drift i Ballangsmarka omkr. 1630. Men dette er bare fantasi. (Han skulle bo på Balsnes). Den siste medeier i dette verket het Gotfred Lippert, som døde i 1685. Skifte 8/5, samme år. Har også hørt dette sagnet:

En mann gikk fra Balsnes til Bø på besøk. Under veis hørte han det ropte fra skogen: Hels hånn Krylikropp som punn borde sett, at hånn Ball i eld'n datt. Da mannen kom til Bø fortalte han denne hendelsen i det samme han hadde fortalt om ropet, strang der fram en skapning under bordet og på dør, med en slik fart, at han rev med sig beigskien (dørkarmen), som ble slengt langt ut på bakken. (Kanskje folkefantasi om et dunkelt navn, som ingen kjenner betydningen av.

Gården Store Ballangen er muligens like gammel som Arnes og Saltvik. Lille Ballangen, som nå er sentrum for bygda, var vistnok opprinnelig husmannsplass under Balsnes. Den er i alle fall utgått av Balsnes på 1600-tallet. -

Oftofjorden ender i fem fjorder: Herjangen, Rombakken, Beisfjorden, Skjomen (Samisk Skievva) og Ballangen. Rombaken heter i dialekt Rombakjen. Beisfjorden har formentlig opprinnelig het Kjeangen, i det fjellet på sydsiden heter Kjeangsflaugan. (Av flågan.) Hengbratt fjeld

Lektor Johan Hveding fortalte mig en gang, at i Lysfjord var der en liten fjord som ikke hadde navn. Men i botnen av denne fjorden, lå en liten gård som het Salangen. Den hadde sikkert sitt navn av fjorden.

Ja, dette blir skrevet på stående fot og kanskje preget av rot.

Men skulle De ville ha flere opplysninger, står jeg gjerne til tjeneste. Kunne grusryggene på Arnes kanskje kaste lys over det dunkle Bal-navnet, var et stort tak tatt.

Det må være et overveldende arbeid De der har tatt fatt på, så mange navn på anger som kranser bare vår kyst. Skulle De komme på våre trakter er De hjertelig velkommen. - 40 km. busstur fra Narvik.

Lykke til. Vennlig hilsen

Jag forskar rörande de nordiska anger-namnen.

I somras reste jag runt i Norge men kom tyvärr inte till Ballangen. Nu skulle jag på detta sätt vilja besvara med en fråga. Jag vore mycket tacksam för ett snart svar.

Heter fjorden vid bygden Ballangen än i dag Ballangen eller heter den Ballangsfjorden?

Finns det påfallande mycket långsmala vallar eller åsar (av sand eller grus eller dylikt) längs stränderna av Ballangen, Ballangsfjorden?

Med tack på förhand

Docent Gösta Holm
Byggmästargatan 1 C
Uppsala

Det var mycket vänligt av Er att göra Er så mycket besvär för min skull. Heder och tack!

Fotografiet är ju mycket upplysande. Det förefaller ju mycket möjligt, att Ballangen kan vara ett Bala-angr, där förleden skulle syfta på de grusryggar som vi diskuterar.

Jag hoppas en gång kunna komma själv och se på Ballangen med omgivningar. Då ville jag gärna få tillfälle att tala muntligen om dessa saker med Er.

Er tacksamme

Gösta Holm

Aar 1840 den 30te October blev Udskiftningsforretning fremholdt af den til gaarden Storeballangen tilliggende skov hvoraf Staten Eyer 1/2 vog og Jonas Christophersen Eyer 1/2 vog.

Grønseskiellet Imellem den paa Østre side tilstødende Eyenddom Ørnes gaar fra Søen opefter Kielkebekken til Sortebierget derfra i sydlig Retning til Fields. Grønde-skiellet Imellem den paa Vestre side tilstødende Eyenddom Lilleballangen blev af opsidderne ~~dersteds~~ sammesteds Erklæret at gaa fra søen op i Kobbeberget derfra i Lige Linie til Stormyrbakken og fremdeles i lige Linie til høieste Bierkaasen og derfra lige Linie til Brataasen i Bøsvandet.

Grønde skillet imellem gaarden Storballangen og Almindingen i Bøsvandet blev Erklært formentlig at gaa op fra midten af den Nordreste Bugt af Storvigen og derfra op til høieste Field.

Ved denne forretning var nærværende Leyendingen paa Statens Eyenddom Christen Agersborg og selveieren Jonas Christofersen, Lensmand Heitman Udskiftningsmændene Rasmus Jørgensen Rønelt og Diedrich Diedrichsen Liland. Man foretog sig derpaa at udskifte skoven.

No 1! Kaldaeskovens Østre Part. Grønde skillet gaar op fra søen liggende stor flad jordfast steen mrk med Kryds X derfra gaar skillet op i sydlig Retning til Kaldaa Tuen.

Hiemmarkskovens Østre Part hvorinden selvejerens Engmark ligger gaar fra Kaldaaen til Bakken mellem Brykkebakken og Sletbakken til Fields.

Hiemmarkskovens Vestre Part hvorinden ligger statens Engmark skillet gaar fra søen op fra Heimernasset til et stort Birketra mrk. med X derfra i sydlig Retning til en jordfast steen mrk med X derfra i samme Retning til Højhauen.

No 2 Kaldaeskovens vestre Part skillet paa vestre side af Kaldaaen. Skov Teigen No 3. Skillet gaar op fra Stridelvens munding derfra til 3 efterhinanden skaarede Birke Trær hvori ethvert blev mrk. med X. Derfra i Lige og sydlig Retning til den store Steen og derfra Lige til Fields.

Skov Teigen No 4. Skillet gaar op fra Grønseskiellet imellem Lilleballangen derfra til en Steen paa Storeliheimet mrk. med X. derfra gaar skillet til Tverelven og efter Elvens løb til Fields.

No 5. Skov Teigen. Skillet paa Vestre side gaar fra Lilleballangs skillet i Bierkaasen derfra over Syllen og op til et fast Bierg ved Bakken i Heimer Tverfieldhøyden hvor skillet gaar efter 6 mærkede Trær med krydset X i Bierget X.

Skovteigen No 6. Skillet paa vestre side gaar fra skillet i Bierkaasen og videre op efter høieste Landskraaning mærket i 6 efterhinanden staaende Fure Trær med krydset X i samme Retning til Fields.

Skovteigen No 7. Grønseskiellet gaar fra Dallangsskiellet fra høieste Bierkaas og derfra efter 5 mærkede Fure Trær med X i Retning til høieste Dallangs Field.

Skov Teigen No 8. Skillet er det vedtagne grønseskiel imellem Almindingen i Bøsvandet.

Ved denne Udskiftning blev Staten tilhørende:

No 1 Kaldaeskovens Østre Part, den Vestre Part af Hiemmarkskoven. Skovteigen No 3 og Teigen No 5, samt Skovteigen No 7.

Selveieren blev tilhørende:

No 2 Kaldaeskovens Østre Part, den Vestre Part af Hiemmarkskoven. Skovteigen No 4 og Teigen No 6 samt skovteigen No 8.

med forestaaend Udskiftning Erklærer vi os at være fornøjede.

Jonas Christophersen. Christen Agersborg.
begge med ph Pen.